

Samfélagsgreinar 5. bekkur

Kennarar: Marínó Axel Helgason; Sigrún Elfa Guðrúnardóttir; Sigurrós Eidsdóttir

5

Lýsing

Samfélagsgreinar leggja grunn að sjálfsþekkingu og félagsvitund nemenda. Trúarbrögð og siðfræði, lýðræði og mannréttindi í fortíð, nútíð og framtíð, heimurinn og sjálfbærni eru meðal viðfangsefna samfélagsgreina. Hæfniviðmið fyrir samfélagsgreinar eru sett fram í sex flokkum: Vinnulag samfélagsgreina (gegnumgangandi í öllu námi og kennslu), Sjálfsmynd, Siðferði og trú, Borgaravitund, Saga og Jörðin okkar. Flokkarnir tengjast hver öðrum sem og öðrum námsgreinum.

Tímabil

Skólaárið 2025-2026.

Yfirferð námsefnis

Í **Árgangsáætlun** fyrir samfélagsgreinar 5. bekkja eru hæfniviðmið (námsmarkmið), námsefni (námsleiðir), námsmat (áætlun) og samþætting útlistuð. Hún er hluti af skólanámskrá Melaskóla, greinasviði. Árgangsáætlun, þ.e. kennsluáætlun árgangsins fyrir skólaárið, er kynnt nemendum og foreldrum á hópfunði að hausti (sbr.: Námskynning).

Árgangsáætlun er til grundvallar **vikuáætlunum** kennara (sjá sbr. Dagatal í Mentor).

Kennslustundir á viku: 5 (sbr. viðmiðunarstundaskrá).

Námshættir og viðfangsefni í samfélagsgreinum taka mið af **hæfniviðmiðum** árgangsins og leiðsagnarnámi. Nemendum er sagt *hvers vegna* þeir eru að læra ákveðin atriði, þ.e. upplýstir um hæfnina sem stefnt er að með náminu (sjá hæfniviðmið árgangsins). Kennsluáðferðir, námsefni og matsaðferðir (þ.e. hvernig, hvað og hvenær) taka mið af því.

Námshættir og viðfangsefni í samfélagsgreinum 5. bekkja á skólaárinu eru þessi:

- Landfræði** - náttúra Íslands, myndun og mótun Íslands, hafið umhverfis Ísland, náttúruauðlindir, atvinnulíf, umhverfi, landshlutar
- Saga** - landnámið, þjóðveldið, siglingar og landafundir, kristnitakan, ættarveldi, Sturlungaöld, menning, konungsvald, Ísland sem verstöð
- Gyðingdómur**: upphaf trúarinnar, fyrirheitna landið, helgirit, helgistaðir, sýnagógan, heimilið
- Ásatrú**: trúin á dögum Snorra Sturlusonar, fjallað um Óðinn og bræður hans, Lífíð í Ásgarði, og Æsi á fljúgandi ferð (þ.e. bækur Íðunnar Steinsdóttur lesnar um Snorra Eddu)
- Lífsleikni** - Barnasáttmálinn, bekkjarfundir, leikir, bekkjarumsjón
- Vettvangsferðir og útinám

Kennsluáðferðir

Kennsluhættir (áherslur, kennsluáðferðir, vinnulag) í samfélagsgreinum 5. bekkja taka mið af **leiðsagnarnámi**.

Melaskóli nýtir sér **fjölbreytta kennsluhætti** innan allra árganga og til að styrkja samfélagsgreinar, m.a.: markvissar innlagnir kennara, lestur og umræður, hlustun, áhorf og tjáningu, einstaklings- og hópverkefni, smíðjur og þemavinnu, samþættingu námsgreina, sköpun og verklega vinnu, bekkjarfundir, útikennslu, kannanir, próf og heimavinnu.

Samfélagsgreinar fjalla um samfélög og menningu á upplýsandi og gagnrýninn hátt og fræða nemendur um gildi eins og jafnrétti, lýðræði, umhyggju, virðingu og þýðingu þeirra fyrir velferð og farsælt líf einstaklinga og samfélaga. Samfélagsgreinum er ætlað að flétta saman þekkingu, færni og tilfinningum sem byggjast á upplifun og sköpun nemandans.

Menntagildi samfélagsgreina felst í að þroska félagsfærni og styrkja jákvæða sjálfsmynd nemenda. Fjölmörg hæfniviðmið samfélagsgreina eiga við grunnþættir menntunar og teljast því til lykilhæfni.

Með umræðu- og spurnaraðferðum og rökræðum er gagnrýn hugsun nemenda eflað. Í hópvinnu (sbr. söguaðferð, þemanám, landnámsaðferð) læra nemendur um samvinnu og samkennd ásamt því að styrkja sjálfsmynd og sjálfstraust. Leitaraðferðir (s.s. vettvangsferðir, heimildavinna, viðtöl, skólasafnið o.fl.) skipa drjúgan sess í námi og kennslu samfélagsgreina á yngri stigi í Melaskóla.

Á miðstigi er lögð áhersla á sjálfstæð vinnubrögð, samvinnu, heimildavinna, gagnrýna hugsun og samvinnu heimila og skóla. Þar sem því er komið við er farið í vettvangsferðir og áhugaverðir staðir (sbr. Þingvellir), stofnanir og söfn heimsótt. Námið er samþætt við aðrar námsgreinar og unnið með heildstæð verkefni. Þau eru lögð fyrir með skýrum hæfni- og matsviðmiðum. Nemendur leita upplýsinga, rannsaka, vinna úr gögnum og túlka niðurstöður sínar.

Áherslan í samfélagsgreinum er á landafræði, sögu, trúarbragðafræði og lífsleikni.

Landafræði - Ísland er viðgangsefni landafræðinnar. Áherslan er á innlagnir kennara, einstaklingsvinnu (vinnubók), samvinnu og gagnrýnar umræður, kortalestur, upplýsingaleit og heimildavinna (sbr. leitarnám). Samþætting er við bókasafn, íslensku, náttúrugreinar, upplýsinga- og tæknimennt (sbr. heimasíðu- og/eða skyggngugerð, Classroom) um að efla upplýsingalæsi nemenda. Nemendur vinna para- og/eða hópverkefni (t.d. ferðaskrifstofuverkefni), í anda þemanáms, og kynna það.

Saga - fjallað er um íslenskt samfélag á landnámsstíma og á þjóðveldisöld (874-1262) með áherslu á Leif heppna. Áherslan er á innlagnir kennara, heimalestur, leikræna tjáningu, einstaklingsvinnu, samvinnu, gagnrýnar umræður og hugarkortagerð. Samþætting er við bókasafn, upplýsinga- og tæknimennt. Nemendur vinna para- og/eða hópverkefni (t.d. landslutaverkefni), í anda söguaðferðar, og kynna það (t.d. með þátttöku foreldra).

Trúarbragðafræði - emendur fræðast um hindúatrú og ásatrú. Áherslan er á innlagnir kennara, einstaklingsvinnu, samvinnu, umræðu- og spurnaraðferðir.

Lífsleikni - í lífsleikni fást nemendur m.a. við Barnasáttmálann (réttindi, forréttindi, ábyrgð og skyldur), taka þátt í reglulegum bekkjarfundum, ræða um forvarnir gegn einelti og öðru ofbeldi, sinna vikulegri bekkjarumsjón, ræða um heilbrigði og velferð, hagsæld og farsæld, sjálfsmynd, samskipti og félagsmótun o.fl. Áherslan er á bekkjarfundi, inni- og útileiki til að efla félagsfærni nemenda og styrkja sjálfsmynd þeirra, vettvangsferðir, samvinnu, viðtöl, umræðu- og spurnaraðferðir.

Grunnþættir menntunar:

Um grunnþætti menntunar, tengsl þeirra við stefnu, markmið og árgangaáherslur Melaskóla má lesa í almenna hluta skólanámskrárinnar (kaflar 2.1 og 2.2).

Námsaðlögun:

Hugmynda- og aðferðafræði leiðsagnarnáms er höfð að leiðarljósi til að koma til móts við mismunandi þarfir og getu nemandans, styrkja námshæfni, námshvöt og námsaðlögun hans með markvissri endurgjöf. Litið er á "mistök" sem námstækifæri, þ.e. mikilvægan þátt í námsaðlögun hvers og eins í skóla án aðgreiningar.

Námsmat

Námsmat í samfélagsgreinum 5. bekkja byggir á fjölbreyttu *hæfni- og leiðsagnarmati*, t.d.: munnlegri endurgjöf - símati (vinnuframlag, samvinna, frágangur, ástundun) - sjálfsmati og jafningjamati - verkefnum (einstaklingsverkefni, hópverkefni) - vinnubókum - prófum-könnunum-skimunum (heimapróf, munnleg próf, stöðupróf, greinandi próf, framvindu- og lokapróf).

Fjölmörg *matsverkefni* í samfélagsgreinum eru lögð fyrir nemendur á hverju skólaári eftir leiðsagnarnám í skilgreindum námslotum. Um leiðbeinandi stöðu- og framvindumat er að ræða, jafnt og þétt yfir skólaárið. Námsmatið birtir *matsferil* nemenda sem er foreldrum aðgengilegur í Minn Mentor, upplýsinga- og tölvukerfi skólans.

Matskerfi Melaskóla fyrir 1. - 7. bekk grundvallast á hæfnieinkunum sem birtar eru með tveimur matskvörðum. Annars vegar er notaður *táknkvarði* með fjórum táknum almennt í öllum árgöngum, hins vegar *bókstafakvarði* með sex stöfum í lokahæfnimati í 4. og 7. bekk.

Námsmat í samfélagsgreinum 5. bekkja er: hvetjandi, fjölbreytt, reglulegt, sanngjarnt, áreiðanlegt, óhlutdrægt, heiðarlegt, samræmt innan árganga og stiga. Það nær til þekkingar, leikni og hæfni. Það er í takt við hæfniviðmið, kennsluáherslur og tekur mið af nemendahópnum. Kennarar innan árganga vinna saman í teyimum að þessum markmiðum.

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk

- **Hæfnieinkunn (tákn)**

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk - Vinnulag samfélagsgreina

- Geta útskýrt og notað mikilvæg hugtök samfélagsgreina.
- Geta tekið þátt í lýðræðislegu samstarfi og samræðu.
- Geta aflað sér upplýsinga um samfélagsleg málefni úr textum, hljóð- og myndefni, umorðað og nýtt til umfjöllunar.
- Geta sett sig í spor fólks með ólíkan bakgrunn á völdum stöðum og tímum.
- Geta metið og brugðist við ólíkum skoðunum og upplýsingum úr heimildum á ólíku formi og myndað sér eigin skoðanir.
- Geta miðlað þekkingu, leikni og skoðunum á samfélagslegum málefnum á fjölbreyttan hátt.

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk - Sjálfsmynd

- Geta lýst sjálum sér og tekið dæmi um þætti sem hafa áhrif á eigin sjálfsmynd, svo sem úr nærsamfélagi, umhverfi og menningu.
- Geta gert grein fyrir eigin áhugasviðum, styrk og áskorunum og hvernig hægt er að vinna með þá þætti á uppbyggilegan hátt.
- Geta sýnt virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum, sett sér mörk í samskiptum og lýst því hvernig það er hægt.

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk - Siðferði og trú

- Geta dregið fram ólíkan bakgrunn fólks og virt mismunandi trú, lífsgildi, skoðanir og siði.
- Geta borið saman valin trúarbrögð og lífsviðhorf og áhrif þeirra á líf fólks.
- Geta rætt viðfangsefni sem snerta trú, lífsviðhorf og siðferði og sett í samhengi við atburði daglegs lífs.
- Geta gert grein fyrir völdum frásögnum, hefðum, hátíðum, siðum og táknum í kristni og nokkrum helstu trúarbrögðum heims.

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk - Borgaravitund

- Geta rætt reglur í samskiptum fólks og tilgang þeirra og tekið þátt í að setja sameiginlegar leikreglur með öðrum.
- Geta lýst nokkrum einkennum lýðræðislegra samfélagshátta hér á landi.
- Geta séð gildi slysavarna og þekkt viðbrögð við slysum í heimahúsum, nærsamfélagi og náttúrunni.

- Geti fjallað um ólíkar samfélagsgerðir og hvernig þær tengjast lífi einstaklinga.
- Geta gert sér grein fyrir umferðarreglum og helstu umferðarmerkjum og nýtt í daglegu lífi.

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk - Saga

- Geta fjallað um einkenni og þróun íslensks samfélags.
- Geta útskýrt með dæmum hvernig sögulegir atburðir hafa áhrif á samfélög og líf fólks í samtímanum.
- Geta gert sér grein fyrir fjölbreytileika fjölskyldna og margvíslegum hlutverkum innan þeirra á ólíkum tímum.
- Geta fjallað um og greint persónur, atburði, tímabil, tildrög og gang sögunnar.
- Geta greint samhengi umhverfis, sögu, menningar og mannlífs í heimabyggð og tengsl við önnur landsvæði.

2025_Samfélagsgreinar fyrir 5.-7. bekk - Jörðin okkar

- Geta notað kort og gröf til að afla sér upplýsinga og vinna úr þeim og sett upp einföld kort.
- Geta skýrt með dæmum mikilvægi náttúruverndar og þess að allir leggi sitt af mörkum.
- Geta varpað ljósi á ólíkar aðstæður, menningu og líf fólks á jörðinni.
- Geta skýrt með dæmum áhrif tækni og mannlegra athafna á samfélag, loftslag og umhverfi.
- Geta skýrt hvernig notkun mannsins á auðlindum getur haft margvísleg áhrif á lífsgæði og lífbreytileika.
- Geta fjallað um hvað sjálfbær þróun felur í sér.

1_leiðbeiningar_Ísland_gátlisti

Leiðbeiningar með paraverkefninu Ísland - hér búum við: Landshlutar

Kristin trú

Rafbók

(<https://mms.is/namsefni/kristin-tru-rafbok>)

Íslam - að lúta vilja guðs

Rafbók

(<https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/islam/>)

Sögueyjan 1.hefti

Rafbók

(<https://www1.mms.is/rafbok/sogueyjan1.html>)

Sögueyjan 1.hefti

Hljóðbók

(<https://mms.is/namsefni/sogueyjan-1-hljodbok>)

Gyðingdómur - sáttmáli þjóðar

Rafbók

(<https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/Gydingdomur/>)

Snorra saga

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/snorra_saga/)

Ísland - hér búum við

Hljóðbók

(<https://mms.is/namsefni/island-her-buum-vid-hljodbok>)

Ísland - hér búum við

Rafbók

(<https://mms.is/namsefni/island-her-buum-vid-rafbok>)

Ísland - hér búum við, vinnubók

Rafbók

(<https://mms.is/namsefni/island-her-buum-vid-vinnubok-rafbok>)

Barnasáttmálinn

Vefur

(<https://www.barnasattmali.is/>)

Ertu? Vinnubók í lífsleikni

Rafbók

(<https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/ertu/>)

Ég og sjálfsmyndin

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/eg_og_sjalfsmyndin/)

Trúarbragðavefurinn

Vefur

(<https://vefir.mms.is/truarbrogd/index.html>)

Ég og samfélagið

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/eg_og_samfelagid/)

Á ferð og flugi í umferðinni

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/a_ferd_og_flugi_i_umferdinni/)

Kvistir - Myndbútar í náttúrufræði og samfélagsgreinum

Vefur

(<https://www1.mms.is/twig/>)

Jarðfræðivefurinn

Vefur

(<https://www1.mms.is/jardfraedi/index.php>)

Kortavefsjá af Íslandi

Vefsja

(<https://vefir.mms.is/kortavefsja/>)

Jólavefur

Vefur

(<https://vefir.mms.is/jolavefur/>)

Óðinn og bræður hans

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/Odinn_og_braedur/)

Lífið í Ásgarði

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/lifid_i_asgardi/)

Æsir á fljúgandi ferð

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/aesir_a_fljugandi_ferd/)

Víkingaöld

Rafbók

(<https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/vikingaold/>)

Þekktu réttindi þín - bæklingur

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/theektu_rettindi_thin_baeklingur/)

Þekktu réttindi þín - verkefnabók

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/theektu_rettindi_thin_vb/)

Lífið fyrr og nú - Stutt Íslandssaga

Rafbók

(https://vefir.mms.is/flettibaekur/namsefni/lifid_fyrr_og_nu/)

Kristin trú

Rafbók

(<https://mms.is/namsefni/kristin-tru-rafbok>)

Sögueyjan 1. hefti (870 - 1520)

Rafbók

(<https://www1.mms.is/rafbok/sogueyjan1.html>)

Sögueyjan 1. hefti (870 - 1520)

Hljóðbók

(<https://mms.is/namsefni/sogueyjan-1-hljodbok>)

Ísland hér búum við

Landafræði Íslands

(<https://mms.is/namsefni/island-her-buum-vid>)

Sögueyjan 1 - Hópverkefni

Hópverkefni úr Sögueyjunni 1. hluta.